



รายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report)

โครงการศึกษากระบวนการพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่
ในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน

The Study on Empowering Next Generation of Farmers for
Sustainable Highland Development

แผนงานการวิจัย: งานวิจัยเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบนพื้นที่สูง

โดย

กชพร สุขจิตภิญโญ และคณะ

สนับสนุนทุนวิจัยโดย สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

รายงานฉบับสมบูรณ์

(Final Report)

โครงการศึกษากระบวนการพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่

ในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน

The Study on Empowering Next Generation of Farmers for
Sustainable Highland Development

แผนงานการวิจัย: งานวิจัยเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบนพื้นที่สูง

คณะผู้วิจัย

สังกัด

กชพร สุขจิตติบุญ

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

เกษราภร ศรีจันทร์

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

จันทราวดี อารีศรีสม

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

เพียงอ้อ ศรีเพชร

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

ณัฐภัทร สุวรรณโณม

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

มกราคม 2564

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัย ขอบขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ที่ให้การสนับสนุนทุนวิจัย โครงการศึกษากระบวนการพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 เกษตรกร และเจ้าหน้าที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี



คณะผู้วิจัย

มกราคม 2564

คณะผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการ

ชื่อ-สกุล นางสาวกชพร สุขจิตภิญโญ
 คุณวุฒิ ปริญญาโท
 ตำแหน่ง นักวิจัย
 หน่วยงาน สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
 ที่อยู่ 65 หมู่ 1 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200
 โทรศัพท์ 0-5332-8497 ต่อ 3201 โทรสาร 0-5332-8494
 Email: khodchaporns@hrdi.or.th

ผู้ร่วมวิจัย

- ชื่อ-สกุล นางสาวเกษราภร ศรีจันทร์
 คุณวุฒิ ปริญญาโท
 ตำแหน่ง นักวิจัย
 หน่วยงาน สำนักวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
 ที่อยู่ 65 หมู่ 1 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200
 โทรศัพท์ 0-5332-8496-8 ต่อ 3201
 E-mail kesaraporns@hrdi.or.th
- ชื่อ-สกุล นางสาวจันทราวดี อารีศรีสม
 คุณวุฒิ ปริญญาโท
 ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมและพัฒนา
 หน่วยงาน สำนักพัฒนา สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
 ที่อยู่ 65 หมู่ 1 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200
 โทรศัพท์ 0-5332-8496-8 ต่อ 2205
 E-mail Jantrawadee_yim@hotmail.com

3. ชื่อ-สกุล นางสาวเพ็ญอ อศรีเพ็ชร
 คุณวุฒิ ปริญญาโท
 ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมและพัฒนา
 หน่วยงาน สำนักพัฒนา สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
 ที่อยู่ 65 หมู่ 1 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200
 โทรศัพท์ 0-5332-8496-8 ต่อ 2103
 E-mail piangors@gmail.com

4. ชื่อ-สกุล นางสาวณัฐภัทร สุวรรณโณ
 คุณวุฒิ ปริญญาโท
 ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่โครงการ
 หน่วยงาน สำนักวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
 ที่อยู่ 65 หมู่ 1 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200
 โทรศัพท์ 0-5332-8496-8 ต่อ 3201
 E-mail swnchome24@gmail.com



สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
คณะผู้วิจัย	ข
สารบัญ	ง
บทคัดย่อ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	2
1.4 กรอบแนวคิด	3
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	4
2.1 ทุมนมนุษย์ (human capital)	4
2.2 เกษตรกรปราดเปรื่อง (smart farmer)	6
2.3 ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (change agent)	7
2.4 สถาบันเกษตรกร (farmer organization)	11
2.5 แนวคิดการเรียนรู้	14
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	17
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	20
3.1 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย	20
3.2 สถานที่ดำเนินการวิจัย	22
3.3 ระยะเวลาการดำเนินงาน	22
บทที่ 4 ผลการวิจัย	23
4.1 การศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรผู้นำรุ่นใหม่	23
4.2 การศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จของสถาบันเกษตรกร	42
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย	77
5.1 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรผู้นำรุ่นใหม่	77
5.2 ผลการศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จของสถาบันเกษตรกร	80
เอกสารอ้างอิง	82

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	คุณสมบัติพื้นฐานและตัวบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ smart farmer	6
2	ตัวบ่งชี้คุณลักษณะของสถาบันเกษตรกรในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง	13
3	จำนวนผู้นำเกษตรกรแบ่งตามอายุ ระดับการพัฒนา และเพศ	24
4	ข้อมูลพื้นฐานของผู้นำเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง 35 ราย	35
5	ข้อเด่น-ข้อด้อย ของสถาบันเกษตรกรแต่ละรูปแบบ	44
6	สรุปจำนวนสถาบันเกษตรกรแบ่งตามกลุ่มพื้นที่	44
7	สรุปข้อมูลสถาบันเกษตรกรในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง	46
8	สถาบันเกษตรกรในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงที่มีแนวปฏิบัติที่ดี 8 กลุ่ม	53



สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	คุณสมบัติพื้นฐาน 7 ข้อ ของผู้นำเกษตรกรในพื้นที่ส่งเสริม สวพส.	24
2	หลักคิดการดำเนินงานส่งเสริมอาชีพและพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง 17 แห่ง	26
3	กิจกรรมส่งเสริมกระบวนการพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่	31
4	การสัมภาษณ์ผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่	32
5	กระบวนการส่งเสริมและพัฒนาสถาบันเกษตรกรของ สวพส.	52
6	โครงสร้างคณะกรรมการสหกรณ์ฯ แม่ฮ่อง	55
7	ธุรกิจการจัดหาปัจจัยการผลิตมาจำหน่ายของสหกรณ์ฯ แม่ฮ่อง	55
8	การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่และสมาชิกสหกรณ์ฯ แม่ฮ่อง	57
9	โครงสร้างคณะกรรมการและสมาชิกสหกรณ์ฯ สบเมย	58
10	กระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์ฯ สบเมย	58
11	การบริหารจัดการกลุ่มและจำหน่ายผลผลิตของสหกรณ์ฯ สบเมย	59
12	การสัมภาษณ์นักพัฒนา เจ้าหน้าที่สหกรณ์ และคณะกรรมการสหกรณ์ฯ สบเมย	61
13	โครงสร้างคณะกรรมการ และการบริหารจัดการผลผลิตของสหกรณ์ฯ พบพระ	62
14	ธุรกิจรวบรวมผลผลิตทางการเกษตรของสหกรณ์ฯ พบพระ	62
15	เครื่องหมายการค้าของวิสาหกิจชุมชนฯ บ้านปางแดงใน	64
16	โครงสร้างคณะกรรมการวิสาหกิจฯ ปางแดงใน	65
17	การย้อมผ้าสีธรรมชาติตามภูมิปัญญาชาวดาราวัง และช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า	67
18	รายชื่อคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนฯ แม่จริม	67
19	โรงรวบรวมผลผลิตและคัดบรรจุที่ได้รับรองมาตรฐานสถานที่ผลิตอาหาร (GMP)	68
20	กิจกรรมการผลิตและการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนฯ แม่จริม	69
21	แผนการบริหารจัดการกลุ่มเพื่อรับ-ส่งจำหน่ายผลิต	69
22	ผลิตภัณฑ์กาแฟดอยกลาง	71
23	ธุรกิจจำหน่ายปัจจัยการเกษตรของกลุ่มเตรียมสหกรณ์ฯ แม่สามแลบ	73
24	ตลาดชุมชนบ้านใหม่	74
25	สรุปคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ในแต่ละชาติพันธุ์	79